

Η σπηλιά Μυθιστόρημα κοινωνικό, υπαρξιακό

Ζοζέ Σαραμάγκου
Εκδόσεις Καστανιώτη

Με βαθιά συγκίνηση παρακολουθεί ο αναγνώστης την ιστορία του Σιπριάνο Αλγκόρ, κεραμοποιού, που με την κόρη του Μάρτα και τον γαμπρό του Μαρσάλ -και για να μην παραλείψουμε και το σκύλο, τον Ασάδο -ζουν σ' ένα παλιό παραδοσιακό σπιτάκι στην εξοχή, έξω από τα τείχη ενός αδηφάγου Κέντρου της κοντινής πόλης -αδηφάγου όσον αφορά τη συνειδητή προσπάθεια των διευθυντών του να κατασπαράξουν ό,τι δεν είναι κατάλληλο για το υλικό συμφέρον. Στο πλούσιο, τεχνικά άρτιο και με θαυμαστά τεχνολογικά επιτεύγματα, Κέντρο δεν χωράνε ούτε συναισθήματα, ούτε απλές, ανθρώπινες απολαύσεις που συναντά κανείς στην εξοχή, στα έργα που πλάθονται με τα χέρια, στις γνήσιες ανθρώπινες σχέσεις.

Έτσι, το μόνο που καταφέρνει το Κέντρο, είναι να κατασκευάζει «νεκρούς» ανθρώπους. Που οι ήρωές μας, όταν ανακαλύπτουν αληθινούς νεκρούς ανθρώπους σε μια σπηλιά στα έγκατα των θεμελίων του Κέντρου, αντιμετωπίζουν τη φρίκη πως και αυτοί «νεκροί» θα καταλήξουν αν υπακούσουν τις απάνθρωπες οδηγίες συμμόρφωσης προς το Κατεστημένο, όπου θα θαφτούν όλα τα γνήσια ανθρώπινα συναισθήματα που ομορφαίνουν τη ζωή. Και γυρίζουν την πλάτη σ' αυτού του είδους τη «ζωή», που μόνο αληθινή ζωή δεν είναι.

Ο συγγραφέας έχει έναν τρόπο -μοναδικό θα έλεγα, από λογοτεχνικής πλευράς- να αφηγείται την ιστορία του: Το κείμενο είναι γραμμένο με προτάσεις τη μια μετά την άλλη, σαν να ακολουθεί τον τρόπο που κανείς σκέπτεται. Αυτό του προσδίδει μια εξαιρετική δύναμη, τόση, που ο αναγνώστης δεν θέλει να χάσει ούτε μια, γιατί μέσα σ' αυτήν την συγκεκριμένη πρόταση υπάρχει η πιθανότητα να ανακαλύψει έναν θησαυρό αλήθειας...

Οι συγκινήσεις που νιώθει ο αναγνώστης είναι όλων των ειδών: Αγωνιά στον υπέρτατο βαθμό -σχεδόν αβάσταχτο ώρες ώρες- για το τι πρόκειται να γίνει με το φτωχό κεραμοποιό που έχει βάλει την ψυχή του στη δημιουργία πηλινών κατασκευών και που έχει ανάγκη να πουλήσει στο Κέντρο. Θαυμάζει την ανταπόκριση απέναντι στην εσωτερική παρόρμηση για δημιουργία. Ευγνωμονεί το Θεό για τις γνήσιες ανθρώπινες σχέσεις που εξακολουθούν να υπάρχουν. Γελά με το χιούμορ του συγγραφέα και αποκαλύπτεται μπροστά στην ψυχική ρωμαλεότητα του ηλικιωμένου κεραμοποιού... Το βιβλίο έχει στοιχεία αρχαίας τραγωδίας, ευτυχώς με κάθαρση στο τέλος. Ο αναγνώστης δεν θέλει ούτε στιγμή να αφήσει το βιβλίο από τα χέρια του. Όσον αφορά εμένα, πρέπει να ομολογήσω ότι κάποιες στιγμές έκλαψα από συγκίνηση για την επικοινωνία μου με την ομορφιά και τη δύναμη του Πνεύματος που είχα συναντήσει.

Έβη Σταυροπούλου

Το να σ' αρέσει πολύ αυτό που κάνεις, αξίζει να φέρει αυτό το όνομα: Μικρά θαύματα της αγάπης.

σ.177

Η ανθρώπινη λεξικολογική έκφραση δεν ξέρει ακόμα, και ενδεχομένως ποτέ δεν θα μάθει να γνωρίζει, να αναγνωρίζει και να επικοινωνεί, όλα όσα είναι ανθρωπίνως δυνατό να βιώσει και να αισθανθεί κανείς.

σ.301

Υπάρχουν περιστάσεις στη ζωή όπου πρέπει ν' αφήσουμε να μας οδηγήσει το ρεύμα των γεγονότων, σαν να μην έχουμε δυνάμεις για ν' αντισταθούμε. Ξαφνικά όμως αντιλαμβανόμαστε πως το ποτάμι είναι με το μέρος μας! Κανείς άλλος δεν το 'χει καταλάβει, μόνο εμείς! Όποιος μας κοιτάζει θα νομίζει πως είμαστε στα πρόθυρα του ναυάγιου. Κι όμως η πλεύση μας ποτέ δεν ήταν τόσο σταθερή.

σ. 344